

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3083

Vragen van het lid **Rog** (CDA) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *het bericht «Studenten lenen graag, alleen niet voor de studie»* (ingezonden 8 juli 2015).

Antwoord van Minister **Bussemaker** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 20 augustus 2015)

Vraag 1

Kent u het bericht «Studenten lenen graag, alleen niet voor de studie»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Herkent u het beeld dat 58% van de studenten het wegvallen van de basisbeurs wil compenseren met een lening bij DUO²? In hoeverre komen deze cijfers overeen met uw aannames bij de invoering van het leenstelsel?

Antwoord 2

Ja. Het ligt niet in de lijn der verwachting dat de studenten de extra financieringslast in het geheel gaan lenen. De student kan spaargeld inzetten, hij kan (meer uren) gaan werken, zijn ouders vragen bij te springen, langer thuis blijven wonen of sneller besluiten te studeren. Maar de student kan er ook voor kiezen om het wegvallende deel op te vangen door een lening af te sluiten bij DUO. Dit leidt tot de aanname van het CPB dat de schuld niet toeneemt met de hoogte van de weggevallede basisbeurs, maar met circa twee derde daarvan. Bij de raming van de gevolgen voor de rijksbegroting is aangenomen dat een dergelijk percentage van het bedrag van de basisbeurs wordt geleend.

Vraag 3

Heeft u gezien dat het Nibud berekent dat 33% van de studenten in het hoger onderwijs die lenen, dit doet om later geld achter de hand te hebben, bijvoorbeeld voor de aankoop van een woning?³

¹ Volkskrant, 6 juli 2015

² DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs

³ http://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-studentenonderzoek_2015/

- a) Deelt u de mening dat de combinatie van (1) een lage debetrente bij het leenstelsel (ten opzichte van de creditrente bij banken), (2) het feit dat de studieschuld slechts beperkt meetelt bij het aangaan van een hypotheek én (3) de riante kwijtscheldingsregeling voor studenten met een maximale schuld bij een gemiddeld inkomen, het leengedrag verder aanwakkert?
- b) Kunt u verklaren dat financiële adviseurs en hypotheekverstrekkers adviseren om maximaal te lenen en het geld opzij te zetten en bijvoorbeeld aan te wenden voor de aankoop van een huis?
- c) Bent u voornemens iets te wijzigen in de prikkels (zie 3a) in het leenstelsel die maximaal lenen aanmoedigen?

Antwoord 3

Ik heb gezien dat het Nibud stelt dat een derde van de lenende studenten leent om later geld achter de hand te hebben, waarbij 10% denkt aan het kopen van een woning (3). Het Nibud vermeldt ook dat 36% van de studenten leent: dus van alle studenten leent 12% om later geld achter de hand te hebben en 3,6% doet dat met het oog op een koophuis. Daarmee moet ook gezegd worden dat 88% van de studenten dus niet meer leent dan nodig en 96,4% niet leent om later een huis te kopen.

Het ligt in de rede dat studenten door het vervallen van de basisbeurs meer gaan lenen. De terugbetaalvoorwaarden zorgen ervoor dat dit tegen gunstige voorwaarden kan. Ik vind dat iets anders dan «het aanwakkeren van leengedrag». Het is daarbij niet aan mij om adviezen van financiële dienstverleners te verklaren. Ik constateer wel dat het Nibud een speciale handreiking Student & Financien ten behoeve van financiële advisering aan studenten heeft uitgebracht⁴ en dat er ook financiële dienstverleners zijn die juist de Nibud-boodschap hebben overgenomen: het is niet verstandig om meer te lenen dan je nodig hebt⁵.

Het opbouwen van een onnodig hoge studieschuld levert minder voordeel op dan wel wordt gedacht. Er lijkt namelijk geen substantiële prikkel te bestaan om fors te lenen. De rente op een spaarrekening is beperkt hoger dan de rente op de studielening. Bovendien bouwt een eventueel rentevoordeel zich pas langzaam op, omdat er niet in een keer veel geleend kan worden maar een gelimiteerd bedrag per maand. Ook een onnodig hoge studieschuld opbouwen voor de aanschaf van een huis is minder voordelig dan soms wordt verondersteld. Bij de bepaling van de maximale hypotheek houden hypotheekverstrekkers rekening met de omvang van de studielening. De hypotheekrente is weliswaar hoger dan de rente op studieleningen maar hypotheekrente is wel fiscaal aftrekbaar.

De voorzieningen in de studiefinanciering zijn uitdrukkelijk bedoeld voor de kosten die de student maakt tijdens zijn studie, inclusief de kosten voor zijn levensonderhoud. Het is aan de student om de geboden ruimte op een verstandige manier te benutten. De overheid kan niet controleren waar de student het geld dat hij leent in de praktijk aan uitgeeft. Wel wordt het leengedrag actief gemonitord om langjarige trends te kunnen identificeren en bewaken. Ook zal nadrukkelijk worden ingezet op gedragsbeïnvloeding en het vergroten van het financieel bewustzijn onder studenten om lenen voor andere doeleinden dan inkomensondersteuning tijdens de studie tegen te gaan. Mocht de regering andere signalen krijgen, dan zal ze naar bevind van zaken handelen.

Vraag 4

Herinnert u zich dat u bij de wetsbehandeling uitging van een zeer beperkte terugval in de aflosquote tot 86,4%? Deelt u de mening dat, gezien de royale kwijtscheldingsregeling bij een maximale studieschuld en een gemiddeld inkomen, deze aflosquote logischerwijs verder zou kunnen terugvallen als meer studenten maximaal gaan lenen? Kunt u aangeven welk effect dit heeft op de Rijksbegroting?

⁴ <http://winkel.nibud.nl/professionals/handreiking-student-en-financien>

⁵ https://www.ing.nl/nieuws/nieuws_en_persberichten/2015/07/in_het_nieuws_studielening_is_geen_appel_voor_de_dorst.html

Antwoord 4

De kosten van kwijtschelding zijn bepaald op basis van de door het CPB geraamde aflosquote van 86,4%. In de raming van het CPB over de ontwikkeling van de aflosquote zijn zoveel mogelijk effecten meegenomen. Hierbij valt te denken aan de inkomensontwikkeling van huishoudens gedurende de verlengde aflostermijn van 35 jaar. Ook het overlijdensrisico is hierin verdisconteerd. Het CPB heeft bij de gevolgen van migratie vanwege het ontbreken van inkomensgegevens noodgedwongen de aanname moeten doen dat studenten na migratie niet meer aflossen. Die aanname is zoals het CPB zelf stelt in de studie, niet terecht en leidt tot een onderschatting van de geraamde aflosquote. Dat neemt niet weg dat er altijd ontwikkelingen zullen zijn waardoor de aflosquote fluctueert. Ook in het huidige stelsel is dat het geval. Het aantal mensen dat voor de draagkrachtregeling in aanmerking komt, neemt bijvoorbeeld af als het economisch goed gaat en vice versa. De regering veronderstelt dan ook niet dat de aflosquote elk jaar gelijk is. De aflosquote is echter onmogelijk op voorhand van jaar op jaar te voorspellen voor de meerjarenraming tot in de verre toekomst. Het maakt onderdeel uit van de reguliere, jaarlijkse actualisatie van de begroting. Om onder meer deze reden en om redenen van behoedzaamheid, is de aflosquote van 86,4% gebruikt als input voor de raming, waarbij vervolgens de reguliere aannames ten aanzien van raming van de terugbetaling zijn gehanteerd.

Vraag 5

Is het mogelijk dat bij een lagere aflosquote er ook minder geld geïnvesteerd gaat worden in het hoger onderwijs, omdat de opbrengsten van het leenstelsel dan lager uitvallen?

Antwoord 5

Mocht de opbrengst van het studievoorschot onverhoopt achterblijven bij de huidige raming, dan betekent dit niet zonder meer dat de investeringsruimte kleiner wordt. Wanneer de investeringsagenda is vastgesteld, is er geen een-op-een relatie meer tussen de opbrengst van het studievoorschot en de investeringsagenda. De raming ten behoeve van de begroting wordt jaarlijks aangepast aan de meest actuele uitvoeringsinformatie.

Vraag 6

Als blijkt dat het totale bedrag dat studenten gaan lenen hoger uitvalt dan in de ramingen van het kabinet, gaat u dan maatregelen treffen die de leenvoorwaarden raken?

Antwoord 6

Zie antwoord vraag 3.